

Pracovat musí i žížaly

Když před šesti lety vznikla společnost Kokoza, pojem komunitní zahrada většina Čechů neznala. Dnes je to malý, dobře fungující podnik, který vede Lucie Matoušková Lankašová.

📷 Tereza Hromádková   📹 Libor Fojtik

V kulturním domě Zahrada na Jižním Městě se schází asi dvacítka lidí. Přednáší jim tam dvě štihlé dívky. Vypadají mladší, než ve skutečnosti jsou. Nikdo by nehádal, že se blíží ke třicítce. Hovoří o výhodách komunitní zahrady, kterou zanedlouho společně s příchozími na pozemku kulturního domu založí.

Lidé nejrůznějšího věku poslouchají a potom se shromažďují před budovou. Obejdou pozemek a vybírají si kousek půdy, který by se jim hodil pro pěstování zeleniny nebo bylinek. Brzy na mapě parcely přibude dost trojúhelníků se jmény pěstitelů. Nechybí ani místo vyhrazené pro budoucí kompost. Vzniká tak první komunitní zahrada v Praze.

Dnes už je to svého druhu historická událost. Odehrála se v roce 2012, tedy v době nástupu silné generace pražských hipsterů, kteří se chtěli odlišit od běžné populace. Zatímco na Západě byl fenomén komunitních zahrad celkem rozšířený, v České republice ho teprve začala objevovat hrstka průkopníků.

„Když jsme tehdy obcházely městské části, aby nám pronajaly pozemek, protože na něm chceme zřídit komunitní zahradu, úředníci na nás koukali, jako kdybychom se zbláznily,“ vybavuje si jedna z oněch dívek, které učily lidi ze sídliště sázet rostliny do bedýnek.

Tenkrát řícetiletá Lucie Matoušková Lankašová je dnes o šest let, dvě děti a nespočet zkušeností starší. Z obecně prospěšné společnosti Kokoza, kterou začátkem tohoto desetiletí s kolegyní zakládala, je nyní fungující organizace s obratem okolo pěti milionů korun ročně. Stabilně zaměstnává asi desítku lidí a dalších deset zaměstnanců tvoří osoby, které postihlo duševní onemocnění.

Kokoza pomáhá se zakládáním dalších komunitních zahrad. Buduje je na okrajích sídlišť, ve vnitroblocích i na pozemcích firem. Zřizuje kompostéry a pořádá teambuildingy i workshopy. Zároveň se podílí na kampaních pro velké hráče, jako je Ikea, Heineken nebo Skanska. Právě realizace pro tyto partnery Kokoza především žije.

„Více než polovinu našeho rozpočtu vyděláme sami, zbytek čerpáme z grantů na konkrétní, časově ohraničené projekty, například na zaměstnávání lidí znevýhodněných na trhu práce nebo na osvětové kampaně. Nevyužíváme ale žádné pravidelné provozní dotace,“ zdůrazňuje Lucie Matoušková Lankašová. Její bývalá kolegyně Kristina Regalová se do společně budovaného podniku po odchodu na mateřskou před pěti lety už naplno nevrátila. „Pořád je ale členkou správní rady. Ta odluka naše přátelství důkladně prověřila, přežilo,“ říká s úsměvem Lucie.

Designový humus

Sedíme v kanceláři v nejvyšším patře haly číslo 40 v pražských Holešovicích. Už z drobných detailů je patrné, že se Kokoza zabývá „zelenými“ tématy. Domácí křížaly jako součást občerstvení, hrábě místo věšáku. A na chodbě vyskládané krabice s vermikompostéry určené pro odkládání bioodpadu v domácnosti. Slovo „vermi“ v jejich názvu znamená italsky červi. Jeden z vermikompostérů je zabydlen kalifornskými žížalami, které umějí slupky nebo nať proměnit v humus pro pokojové rostliny či truhlík rajčat na balkoně. Na první pohled by ale jen málokdo poznal, k čemu elegantní zelená nebo šedivá stolička s poklopem a na dřevěných nožkách slouží. →

Lucie Matoušková Lankašová ukazuje vermikompostér, který navrhl designér Jiří Pelcl. „Konstrukci s námi konzultoval, byl se podívat i u mě doma, aby viděl, jak tohle zařízení funguje.“

„Vermikompostér navrhl známý designér Jiří Pelcl. Konstrukci s námi konzultoval, byl se podívat i u mě doma, aby viděl, jak tohle zařízení funguje,“ popisuje Lucie.

Vznik nádoby iniciovala Plastia, česká firma zabývající se výrobou plastových pomůcek pro zahrádkáře. „Jednatelka firmy Lenka Novotná navštívila naši první tiskovou konferenci a pak se s námi spojili. Byla to ideální spolupráce. Oni měli prostředky a technologie, my dodaly know-how,“ vysvětluje Lucie.

Opětovné využití bioodpadu je další téma, které i díky Kokoze přinejmenším v hlavním městě zdomácnělo. Rozhodně se nedá říct, že by Pražané využívali práci žížal masově, nicméně velká část lidí dnes alespoň ví, že něco takového existuje.

„Nejúčinnější je propagovat kompostování v souvislosti s pěstováním. Když lidé vidí, že bez využití humusu zajímavých výpěstků nedosáhnou, začne jim dávat odkládání bioodpadu smysl,“ míní Lucie. Vysvětlovat, že házení bioodpadu do popelnice je plýtvání organickou hmotou, které navíc zatěžuje životní prostředí skleníkovými plyny, už má podle ní na chování lidí menší dopad. Nicméně také o tom roste ve společnosti povědomí a třídění bioodpadu se díky tomu stává předmětem komunální politiky, ačkoliv ještě před šesti sedmi lety trápilo málokoho.

Alespoň svůj čas

Právě tehdy Lucie s Kristinou přemýšlely nad tím, co prospěšného by mohly dělat, aby je to zároveň živilo. Lucie, která vystudovala obor sociální práce, měla za sebou zahraniční stáž. Strávila půl roku v Belgii, ve velkém zahradnictví, kde byli zaměstnaní duševně nemocní lidé. Na svou zahraniční zkušenost chtěla navázat – zaměstnávat znevýhodněné osoby a věnovat se ekologii.

Když se vrátila z Belgie, byla jednou z mála, kdo si pořídil domácí kompostér. Ten ji kromě přátelství spojoval s Kristinou. Tehdy zahlédly na internetu článek o komunitních zahradách v Británii. Napadlo je obě věci spojit. Sepsaly projekt, který přihlásily do mezinárodní soutěže Social Business Idea 2010 a vyhrály české kolo.

To jim zajistilo účast v nově otevřeném Impact Hubu Praha, coworkingovém centru poskytujícím podporu start-upům. Lucie tam zpočátku na půl úvazku pracovala, protože Kokoza několik prvních let nevydělávala dost peněz. „Když nemáte finanční prostředky, věnujete alespoň svůj čas,“ doporučuje.

Sehnat tahouny

Peníze na velké investice zpočátku zakladatelky Kokozy neměly. Přispělo jim několik kamarádů, sedmdesátitisícovou půjčku poskytl Kristinin rodič. Všechny ty peníze šly

Jednou z prvních komunitních zahrad, která v Praze vznikla, byla Prazeleňina v Holešovicích.

Foto: archiv HN

do rozvoje podniku a na jednotlivé projekty. S pravidelnými výdělky bylo možné počítat až po třech letech a teprve za další dva roky bylo jasné, že se Kokoza postavila na vlastní nohy a přežije. Pomohlo, že se zakladatelky trefily do správné doby, kdy se ekologické chování začalo stávat módním trendem.

Mezitím založily ve Vidimově ulici na Jižním Městě další, mnohem větší komunitní zahradu. Pozemek pronajala městská část za symbolickou cenu. „Původně jsme myslely, že bude fungovat jako ‚showroom‘ našich aktivit. To se ale nesplnilo. Přece jenom je to periferie, kam se nikdo na záhony nebo kompostéry podívat nepojede,“ líčí Lucie jeden z příkladů, který nevyšel.

Zrovna tak se neosvědčilo, když zakladatelky Kokozy na obě komunitní zahrady dojížděly jako koordinátorky. Nedávalo to smysl, míní Lucie. „Ani jedna z nás na Jižním Městě nebydlela. Brzy jsme zjistily, že pokud má komunitní zahrada fungovat, musí si ji vzít za vlastní místní lidé, nejlépe v čele s jedním či několika tahouny.“ To se v případě obou pilotních zahrad na Jižním Městě nakonec podařilo, větší zahrada ve Vidimově ulici sdružuje okolo 45 rodin, které se tam pravidelně scházejí.

V celé Praze dnes funguje asi třicetka podobných zahrad. Na řadě z nich se Kokoza podílela – buď přímo jako realizátor, nebo radou, kde na zřízení či provoz obstarat peníze. Ty mohou pocházet z různých zdrojů. Granty vypisují radnice, někdy lze využít finance od soukromých firem.

Zahrady za kampaň

K takovým případům patří kampaň pro velké mezinárodního výrobce piva. Oslovil Kokozy s tím, že chce v rámci propagace ovocného cideru vytvořit na jednom parkovišti komunitní zahradu, kde by dva dny vystupovali najatí youtubeři. „Říkali jsme jim, že udělat zahradu na dva dny je nesmysl, protože z ní nic nezbude. Místo toho jsme firmu přesvědčili, aby poskytla peníze na vybudování zahrad na třech námi vytipovaných místech,

a to nejen v Praze,“ vypráví Lucie. Díky tomu podle ní vznikly decentně „obrandované“ komunitní zahrady, přičemž na největší z nich se uskutečnila ona promo akce s youtubeři.

„Tahle kampaň byla výhodná pro všechny zúčastněné strany. Už před rokem a půl skončila, ale zahrady fungují dál,“ pochvaluje si Lucie a dává příklad další podobné spolupráce se švédským nábytkářským domem. Pro jeho Family day uspořádala Kokoza v Česku, na Slovensku a v Maďarsku workshopy na téma domácí pěstování a kompostování.

Lucie spoluprací s globálními společnostmi, jejichž dopad na životní prostředí nebývá zrovna chvályhodný, nepovažuje za popření ekologického zaměření Kokozy. „Například Ikea je sice velká firma, propulzuje se ale jako udržitelná. V základu mají chuť dělat věci správně, i když to vždy nejde. A upřímně – jako malá lokální neziskovka s deseti lidmi nejsme schopni témata, o která nám jde, nijak podstatně propagovat. Pokud jsou ale naším partnerem velcí mezinárodní hráči, kteří mají miliony zákazníků a finance na komunikační kampaň, pomůžou nám zvýšit náš dopad,“ vysvětluje Lucie. Připouští však, že o každém partnerovi, který společnost osloví, v kanceláři Kokozy diskutují někdy velmi dlouze. „Odmítli jsme například sponzorský dar jedné sázkové kanceláře, protože nám její podnikání už z podstaty nepříjde etické,“ dodává.

O budoucnost společnosti, kterou před šesti lety rozjízďela, se Lucie nebojí. Kokoza připravuje zahrady na školních pozemcích nebo vydání knihy o pěstování a kompostování ve městě. Z evropských fondů přitečou příští rok dotace na zaměstnání dalších lidí, kteří se potýkali s duševní nemocí. „Pořád je co dělat. Chceme expandovat do dalších měst, připravujeme pobočku v Brně, sníme o Slovensku. Osobně dávám přednost pomalejšímu růstu s menším rizikem,“ říká Lucie Matoušková Lančáková, která teď ale nejvíc času tráví s rodinou a na řízení Kokozy spíš jen dohlíží. „Splnil se mi sen. Chtěla jsem dělat něco, co dává smysl a uživí mě to,“ dodává. A to se prý povedlo. ●